

GÜNLERDE STATÜ ENDİŞESİ VE TEMSİLLERİ*

Nükte Sevim DERDİÇOK**

Öz

Geleneksel bir uygulama olan gün, kent ortamının yaratımı olarak karşımıza çıkmakla beraber, çeşitli sosyal çevre ve şartlar içerisinde görülen kadın tiplerini bir araya getiren ortamlardandır. Tarihsel gelişimi içerisinde belirli özellikleri üzerinden karikatürize edilerek sunulmuş olan bu uygulama, pek çok halk bilgisi yaratmasını bünyesinde bulundurmakla beraber, aynı zamanda kadın kimliğinin tüm aktarımını sergileyebildiği, toplumsal ve kültürel kodların getirdiği rol ve sorumlulukların arasında sıkışıp kalan kadının hem sosyalleşebildiği hem de kimlik ve karakter özelliklerinin temsillerini sunabildiği bir ortam olarak da karşımıza çıkmaktadır. Gün içerisindeki kadınların farklı karakter ve kişilik özelliklerine sahip olması sebebiyle çeşitli kimlik özellikleri ve temsilleriyle karşılaşmak da mümkün hâle gelmektedir. Farklı karakter ve kimlik özelliklerinin aynı ortamda bir araya gelmesi, temsillerin de çeşitlenmesine neden olmaktadır. Bahsedilen bu özelliklerin temsillerinden biri de kuşkusuz ki statü yarışıdır. Kadın iletişiminin oldukça yoğun olduğu bu uygulama, bazı yapısal kısımları ile ister istemez statü gösterisine dönüşmektedir. Gün adı verilen bütüncül yapının daha küçük yapısal birimlerinden olan yeme içme ve giyim kuşam unsurları, özellikle bu gösterinin en iyi temsil alanlarından. Yemeği iyi yapması ya da giyim kuşamına dikkat etmesi ile bilinen bir kadın, statü endişesi sebebiyle bu konularda her zaman özenli davranmaktadır. Bu özen, kazanılan veya sahip olunan imajları ve dolayısıyla da statüyü kaybetmek istememe veyahut belli bir statü kazanma isteği ile alakalıdır. Özellikle para, ün, itibar edinme gibi isteklerin neden olduğu statü arayışı ve yarışı, gün özelinde minyatür bir ün ve itibar edinme ifadesi olarak görülmektedir. Diğer bir deyişle kadınlar arasındaki statü yarışının hem doğduğu/yaratıldığı hem de aktarıldığı bir mekân olan gün, bu yarışın tüm temsillerinin de görülebilmesi için oldukça elverişli bir ortam olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum da günün, sadece “dedikodu ortamı” olma özelliğinden sıyrılarak kültürel işlevlerine ve dolayısıyla da günün sürdürülebilir olma durumuna işaret etmektedir. Bu makalede, öncelikle gün kavramı açıklanmış olup gün katılımcısı olarak görülen kadının kimlik, karakter, kişilik özellikleri ele alındıktan sonra bu özelliklerin üzerine inşa edilen statü meselesinin, gün uygulamasının yeme içme, giyim kuşam, tasarruf araçları, iletişim gibi yapısal kısımlarını kendisine temsil ortamı olarak seçmesinin nedenleri ve bu ortamların bahsedilen temsil süreçlerinde ne gibi işlevleri olduğu incelenmiştir. Bu inceleme ile kadının tüm kimlik ve karakter özellikleriyle alakalı rol ve sorumluluklarını icra edebildiği ve diğer kadınların beğenisine sunabildiği gün ortamının, günün tarihsel gelişimi içerisinde önce söz konusu geleneksel uygulamanın kendisinin sonrasında ise bu uygulamayı oluşturan yapısal birimlerin bir statü simgesi ve ifadesi olduğu; katılımcılar, mekân, yeme içme, giyim kuşam, iletişim gibi bu yapısal kısımların her birinin kadının statü elde etmesi veya elde ettiği statüyü kaybetmemesi ya da pekiştirmesi için pek çok temsil icra ettiği bir mekân durumuna geldiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar sözcükler: Gün, kadın, statü, kimlik, geleneksel uygulamalar.

STATUS CONCERN AND ITS REPRESENTATIONS IN WOMEN’S DAY MEETINGS

Abstract

The tradition of women’s day meeting brings together various types of women which we see in various social environments and conditions as a result of the urban environment. This practice, which has been presented to us by being caricatured over certain features in its historical development, includes many folklore creations. At the same time it emerges as an environment which can exhibit the entire transmission of female identity; and where women, stuck between the roles and responsibilities brought by social and cultural codes, can both socialize and present the

* Bu makale, Nükte Sevim Derdiçok tarafından hazırlanan ve yazım aşamasında olan “Kent Folkloru: Kadın Günlerinin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi” adlı doktora tezi esas alınarak kaleme alınmıştır.

** Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, İzmir/Türkiye, nuktederdicok@gmail.com, ORCID 0000-0002-3020-3226

representations of identity and character traits. It is also possible to encounter various identity characteristics and representations during the women's day meeting, as women have different character and personality traits. The combination of different identity features in the same environment leads to the diversification of representations. One of the representations of the abovementioned characteristics is undoubtedly the status race. This tradition, in which communication among women is quite intense, inevitably turns into a status show due to some of its structural aspects. Eating-drinking and clothing elements, which are the smaller structural units of the holistic structure we call the women's day meetings, are especially the best representation areas of this show. A woman known to cook well or pay attention to her dressing will always be attentive to these issues due to status concerns. This care is related to the desire not to lose the image gained or owned and therefore the status, or to gain a certain status. The demand and race for status, which is caused by desires such as money, fame and gaining prestige, is seen as a miniature expression of fame and reputation on the women's day meetings. In other words, the women's day meeting, which is a place where the status race between women is both born / created and conveyed, appears as a very useful place for us to see all the representations of this race. This situation points to the cultural functions of the women's day meetings and therefore to the sustainability of them, instead of having the only feature of being the "gossip environment". In this article, firstly the concept of the women's day meeting is explained and after discussing the identity, character and personality of the woman known as a participant of these meetings, the reason why she chooses the structural parts of the status issue, which is built on the characteristics, such as food and beverage, clothing, means of savings, communication, as a representation environment and what kind of functions these environments have in the mentioned representation processes are examined. With this examination, the women's day meetings environment, in which women can perform their roles and responsibilities related to all features of their identity and character and present them to the other women's taste, is understood firstly as an expression of the traditional practice itself, and then as a status symbol of the structural units that make up this practice within the historical development of the women's day meetings. It is concluded that each of these structural parts such as participants, place, eating and drinking, clothing and communication have become a place where women perform many representations in order to gain status or not to lose or reinforce the status they have gained.

Keywords: Women's day meetings, women, status, identity, traditions.

Giriş

Toplumun geleneksel kültüründen beslenen gün; kadın günü ve kabul günü gibi farklı adlandırmalarla da karşımıza çıkan bir uygulamadır. Halk ve buna bağlı olarak halk bilgisi kavramları, geniş çerçevede düşünüldüğünde, kent ortamının üretimi olan ve kentten kırsala doğru yayılım gösteren bu geleneksel uygulama, farklı dönemlerde uygulamanın yapısal ve işlevsel özelliklerine bağlı olarak çeşitli şekillerde adlandırılmış olsa da varlığı günümüzde de devam etmektedir. Zirâ, “*yeni yaratmalar ortaya koyan ve bu yaratmaları kullanan herhangi bir kişi, bunları bir grup içinde paylaştığında, sosyal statüsü veya mesleki etiketi ne olursa olsun halk bilimi açısından değerlendirildiğinde, halk kavramı içinde yer alır.*” (Ekici, 2007: 10). Dolayısıyla bu uygulama da kent ortamı içerisinde kentli nüfus tarafından sürekliliği sağlanmış, kentten kırsala doğru gelişim göstererek yayılmış ve yapısal-işlevsel birtakım değişimler göstererek günümüze kadar gelmiştir.

Makalede ‘gün’ olarak isimlendirilecek olan bu uygulama, katılımcılarını kadın gruplarının oluşturduğu ve bu grupların önceden belirlediği mekân, zaman ve sıralamaya göre düzenlenen, yeme içme, giyim kuşam, eğlence, iletişim, tasarruf araçları (Türk lirası, Euro, şeker, yağ, peçete vs.) gibi yapısal kısımlardan meydana gelen ve ekonomik, psikolojik, sosyal, kültürel pek çok işleve hizmet eden toplantılar şeklinde tanımlanabilir. Söz konusu geleneksel uygulamanın ilk şekli 1970’li yıllardan itibaren ‘kabul günü’ şeklinde ifade edilmiş, zaman içerisinde hem uygulamada meydana gelen yapısal ve işlevsel değişimler hem de ifadede kullanım kolaylığı açısından ‘gün’ şeklinde kısaltılarak kullanılagelmiştir (Cengiz, 2016). Tarihi gelişimi içerisinde hizmet ettiği amaçların değişmesi sonucu katılımcı ilişkileri (komşu günü, akraba günü vs.), tasarruf araçları (altın günü, Euro günü vs.) gibi etmenlere bağlı olarak farklı adlandırmalar kullanılsa da genel kullanım itibariyle uygulamanın günümüzdeki ifadesi ‘gün’dür.

Günler, kadın kimliğinin -kadınlara yüklenen- rol ve görevlerinden beslenen ve kültürden kaynağını alan hemen hemen tüm özelliklerinin görülebildiği bir mecradır. “*Uygulamalar, işbölümleri ve bunlarla ilgili görevler, görüntülerin yanı sıra, kadın ve erkeklerle bağlantılı kavramlar ve idealler, herhangi bir toplumun geleneksel kültürünün bir parçasıdır.*” (Nenola, 2017: 86). Toplumun geleneksel kültüründen beslenen rol ve görevler, sadece çocuk doğurma veya çocuk bakımı ile sınırlı kalmamaktadır. Diğer bir deyişle kadınlar, toplulukların festivaller, sözlü gelenekler, mutfak kültürü, halk hekimliği ve gün gibi her türlü kültürel ve geleneksel yaratımlarında ve bunların aktarımında rol almaktadırlar. Buna rağmen kadınların yaptığı iş, ‘ev işi’; konuştukları ise ‘dedikodu’ olarak nitelendirilmekte (Reiter, 2016: 8-9), özellikle inceleme konusu edilen günler de bu yaklaşım doğrultusunda ‘dedikodu ortamı’ olarak mizah malzemesi yapılarak günlerin kültürel yapı ve işlevleri arka plana itilmektedir. Oysaki gün adı verilen bu geleneksel uygulama, son derece önemli bir kültürel yaratım ve aktarım ortamıdır.

Kültürel kodların beslediği bu yaratım ve aktarım ortamının yaratıcısı ve aktarıcısı ‘kadın’dır, diğer bir deyişle gün gruplarının katılımcılarını kadınlar oluşturmaktadır. Kadın kimliğinin oldukça baskın olduğu gün ortamında katılımcılarının kimlik ve karakter özelliklerine bağlı olarak birtakım endişeler ve bu endişelerin giderilmesi sebebiyle ortaya konan çeşitli temsiller mevcuttur. Bunlardan biri de şüphesiz ki statü endişesi ve bu endişenin temsilleridir. Statü, statü endişesi ve örnek temsilleri incelenmeden önce, statü meselesini doğurduğunu veya beslediğini ifade etmenin yanlış olmayacağı kimlik ve karakter özelliklerine bakmak ve bunları tanımlamak yerinde olacaktır.

1. Kimlik ve Karakter Özellikleri ile Statü İlişkisi

Gün grupları içerisinde çalışan, çalışmayan, çalışmasına rağmen kendisini çalışan olarak görmeyen (genellikle parça başı işlerde çalışan kadınlar), her yaş ve meslek grubundan her ‘yerli’ olan pek çok kadın bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, kadının yaş, meslek, doğum yeri gibi demografik özellikleri, onun gün katılımcısı olabilmesi için bir kıstas değildir. Ancak bahsedilen bu demografik özellikler kadının hangi gün grupları içerisine dâhil olacağını belirlemektedir. Söz konusu özellikler içerisinden özellikle sosyoekonomik durum, grupların belirlenmesinde son derece önemli bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada, gün gruplarının katılımcısı olan kadının sosyoekonomik durumu gibi ölçütlerin, tüm halk bilgisi ürünlerinde karşılaşılan bağlamsal özelliklerden olduğu unutulmadan bunları yaratanların ve aktaranların kimlik ve karakter özelliklerine bakılması gerekmektedir.

Kimlik, bir kişinin kendisini tanımlaması ve kişiler arasında veya grup(lar) içinde konumlandırması olarak görülmektedir. Kişinin kendini tanımlaması ya da kendini kendi gözünden veya diğerlerinin bakış açısından görmesi ‘resim’; kişinin diğerleri arasındaki yeri ise ‘adres’ olarak nitelendirilmektedir. Bu noktada resim, bireyin olduğuna inandığı kişiye ait imajlar ile diğerlerinin kişiye yüklediği imajların arasındaki gerilim olarak düşünülürken adres, somut olarak geometrik veya coğrafi bir mekân değil, bireyin psiko-sosyal konumu şeklinde ele alınmaktadır. Dolayısıyla adres, bireyin kendini kimlere uzak veya yakın hissettiği ile ilgilidir (Bilgin, 2016: 15). ‘Adres’, kadının içerisinde yetiştiği sosyal çevre ve şartlar olarak değerlendirilirse adresin kadının hangi gün grubuna dâhil olacağına karar verdiğini söylemek mümkündür. Katılımcı olan kadın, kendi psiko-sosyal konumunun sınırları içerisinde veya bu sınırlara yakın olan başka kadınlarla iletişim kurmakta ve bu çerçevede sosyal gruplara dâhil olmaktadır.

“*Karma nimetler*” olarak nitelendirilen kimlik(ler), çoklu, birinin diğerine ne zaman dönüşeceği belli olmayan ve müphem yapılar olarak ifade edilmekte, kimlik oluşumu “*yapboz parçalarından bir resim tasarlama*”ya benzetilmektedir. Bu benzetme, istenen noktaya ulaşmak için ihtiyaç duyulan kaynaklardan ziyade eldeki kaynaklarla hangi noktaya ulaşılabilceği ile ilişkilendirilmektedir. Aidiyet endişesinden doğduğu savunulan kimlik meselesinin modern insanın yaşamına zorla sokulduğu ve bir kurgunun ürünü olarak ortaya çıkarıldığı iddia edilmektedir. Bu iddianın çürütülmesi için kimlik icat edilmesi gereken bir amaçtan ziyade keşfedilmesi gereken ve bastırılan “*ebedi tamamlanmamışlık ve istikrarsızlık gerçeğinin*” muhteva edildiği bir araç olarak nitelendirilmektedir. Bu araç, “*havada salınıp duran*” ve bazıları kişinin kendisi tarafından seçilen bazıları ise başkaları tarafından kişiye fırlatılan kimliklerin tercih edilmesi için kullanılmaktadır (Bauman, 2021: 22-63).

Benzerlik ve farklılıklar üzerine kurulu, çok parçalı, dinamik, değişken, ilişki temelli olan (Varol, 2016: 160-167) kimlik özellikleri, zaman içerisinde yaşananlar etrafında şekillenen karakter özellikleri ile birlikte düşünüldüğünde, herhangi bir grup içerisindeki bireylerin birtakım endişe ve temsillerini anlamak mümkün olacaktır. O hâlde karakter özelliğinin ne olduğuna değinmek gerekir. Sosyal bir kavram olan karakter, bireyin içinde yaşadığı dünyaya uymaya çalışırken geliştirdiği bazı ifade biçimleri olarak tanımlanmaktadır. Bireyin karakter özellikleri, çevresi ile ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda anlaşılmakta ve birey, yaşadıklarının bir sonucu olarak karakter adı verilen davranış kalıplarına sahip olmaktadır (Adler, 2018: 141-143).

Karakter özellikleri yukarıda da bahsedildiği gibi doğuştan değil, birey tarafından zaman içerisinde yaşananlar sonucu tecrübe edilerek kazanılmaktadır. Bu tecrübe de bireyin genellikle herhangi bir grup ile karşılaşması ve bu gruba veya gruplara mensup olması ile elde edilmektedir. Buradan yola çıkarak karakter özelliklerinin her bireyde farklı olacağını söylemek yanlış olmaz.

Ayrıca birey, mensubu olduğu her bir gruptan yeni bir şeyler öğrenip bunları karakter potasında ifade ettiği için karakter özelliklerinin fazlasıyla çeşitlenmesi kaçınılmazdır.

Toplumsal gruplar, birtakım özellikler üzerine inşa edilmektedir. Kadınların oluşturduğu gün grupları da katılımcı sayısına bağlı olarak mikro gruplar olarak düşünülmesine rağmen toplumsal gruplardır. Söz konusu grupların üye olanlar ve olmayanlar tarafından tanınması, grup üyelerinin rollerini belirleyen hiyerarşik bir yapının olması, üyelerin istikrarlı olarak bir arada bulunmaları, karşılıklı iletişimin sürekli olması, grubun ortak bir amacının bulunması gibi özellikler üzerine kurulması dışında grup üyelerinin sahip oldukları statülerini gerçekleştirebilmeleri için üyeler tarafından bilinen ve beklenen davranış kalıpları da mevcuttur (Kaya, 2019: 25-26). Gün grupları tam olarak kadınların sahip oldukları sosyal statüyü gerçekleştirebilmeleri için üyeler tarafından bilinen ve beklenen davranış kalıplarını icra ettikleri ortamlardır.

Belirli bir ideoloji ya da amaç etrafında bir araya gelmiş bireylerden oluşan küçük gruplar (Kaya, 2019: 44), görece sınırlı sayıda ve grup üyelerinin yüz yüze iletişimde olmaları sebebiyle bireyin kimlik ve karakter özelliklerine yön verme aşamasında önemli rol oynamaktadır. Gün grupları da tam olarak böyledir. Katılımcı sayısı bazı durumlarda fazla olsa da genellikle 10-15 kişiyi geçmeyen gruplarda kadınların birbirleriyle kurdukları yakın temas, kimlik ve karakter özelliklerini şekillendirmektedir. Hem üyeler hem de üye olmayanlar tarafından tanınan, hiyerarşik bir yapıya sahip olması sebebiyle grup üyeleri arasındaki rolleri düzenleyen, üyelerin statü ve rollerini gerçekleştirebilmeleri için izlenen norm ve değerlere sahip olan, sürekliliğin sağlandığı ve karşılıklı iletişimin olduğu, ortak bir amaca hizmet eden (Kaya, 2019: 25-26) bu gruplar, bireylerin belli özellikler kazanması ve bu çerçevede birtakım temsiller sergilemesi için son derece uygun ortamlardır. Aynı zamanda grup içerisinde bireylerden beklenen birtakım davranış ve tutumlar olması durumu da gruplarda oluşan sosyal kimliğin bireyler üzerindeki etkisini gözler önüne sermekte ve bireyler tarafından gerçekleştirilen eylemlerin nedenselliği noktasında bizlere ipuçları vermektedir.

Kimliğin toplumsal, yani kişilerarası düzeydeki ifadesi olan sosyal kimlik, bireyin belli bir sosyal gruba aidiyet bağı kurması bilgisi veya bilincidir. Bir başka ifadeyle sosyal kimlik, bireyin kendini herhangi bir grubun üyesi olarak sınıflandırmasıyla alakalıdır. Sosyal yaşantıyla beraber karşımıza çıkan sosyal kimlik, herhangi bir bireyin kendisini herhangi bir grubun üyesi olarak kabul etmesi sonucunda grupta sergilediği davranışlar bütünü olarak da ifade edilebilmektedir (Bilgin, 2016: 17). Sosyal kimlik, tüm getirileri ile sosyal bir grup içerisinde yer alınmasını sağladığı gibi grubun ya da grup dışı bireylerin özellikleri ve beklentileri ile de şekillenebilmektedir. Grubun oluşması noktasında önemli bir ölçüt olarak görülen sürekli iletişim/etkileşim hâlinde olma durumu sonucu birey, sosyal yaşantısı ve dolayısıyla da sosyal grubu veya gruplarından ayrıldığı ya da uzaklaştığı zaman bile sosyal kimliğini devam ettirmektedir. Bu sebeple sosyal kimlik, aslında grupların hem aynası hem de sonucu gibidir. Gün örneği üzerinden düşünmek gerekirse ekonomik durum, eğitim düzeyi, yaşam tarzı, yaşanılan yer gibi kimlik özellikleri ile hangi gün grubuna dâhil olunacağı belirlenmekte ve doğrudan, hatta kimi zaman bilinçli olmadan yapılan bu seçimde de özellikle ekonomik durum belirleyici bir rol oynamaktadır.

Toplumsal hayatta karşımıza çıkan eşitsizlikler, farklı bakış açısı ve algılar, sahip olunan haklar sebebiyle sosyal düzen içerisinde bir sınıflaşmanın olduğu açıktır (Ozankaya, 2007: 218). Toplumsal yapıda meydana gelen tabakalaşmada ayırıcı ve fark yaratan kimlik önemli bir etmendir (Bauman, 2021: 51). Ekonomik durum da bu sınıflaşmanın en belirleyici ölçütlerinden olmakla beraber, çoğunlukla sınıflaşmanın sonucu olarak da düşünülebilmektedir. En basit şekliyle, toplum içerisinde benzer bir kademede olduğu kabul edilen bireyler topluluğu (Ozankaya, 2007: 223) olarak açıklanan sınıf, aynı zamanda bir statü ifadesidir. Statü ifadesi olarak da kabul edilen sınıflar,

sosyologlar tarafından farklı şekillerde ifade edilse de tartışılmalı sınıfsal ayrımları şöyle bir tabloda göstermek mümkündür:

Tablo 1. Sosyal hayatta sınıflar (Güvenç, 1991: 230)

2'li	3'lü	5'li
Burjuva	Üst	Üst
		Üst-Orta
	Orta	Orta
		Alt-Orta
Proletarya	Alt	Alt

Tabloda yer verilen sınıflandırmalardan 3'lü ve 5'li olarak ifade edilenler oldukça benzer tasniflerdir. 5'li tasnif içerisinde yer alan üst-orta ve alt-orta basamakları, toplumsal yapıdaki geçişkenliği daha doğru ifade ettiği için makalede de bu sınıflandırma temel alınacaktır. Söz konusu sınıflandırma, toplumsal yapıda karşımıza çıkan tüm grupları kapsamaktadır. Sınıflandırmanın bu işlevinin yanı sıra sosyoekonomik statüleri temsil etmesi de kadın gruplarının statü endişesi ve gösterimleri için oldukça fonksiyoneldir.

Sınıf ile eş anlamda kullanılan sosyal statü (Dönmezer, 1976: 257), toplumsal yapıdaki tüm grupların belirlenmesini etkilemektedir. Gün için ele alınırsa aynı 'adrese', yani aynı sosyal statüye sahip kişiler, çoğunlukla aynı gün grubunda bir araya gelmektedir. Bu durumda da gün grubu içerisindeki kadınların her birinin karakter özellikleri farklı olsa bile sosyal kimlikleri ve özellikle de sosyal statüleri aynı veya benzerdir. Diğer bir deyişle statü, grupların sınırlarını çizmekte ve farklı statüye sahip kadınların gün ilişkileri, düşük sosyal statüde görülen kadınların, yüksek sosyal statüye sahip olarak kabul edilen kadınların oluşturduğu gün gruplarına gün yapacakları zaman yardımcı olmaları durumunu geçememektedir.

Grupların ve katılımcılarının belirlenmesi, katılımcıların davranışlarının şekillendirilmesi, grup üyelerinin birbirleriyle olan iletişimlerinin düzenlenmesi gibi grup içi pek çok aşamada karşımıza çıkan statünün tam olarak ne ifade ettiği iyi anlaşılmalıdır. Latince 'ayakta duruş' anlamındaki statum fiilinden gelen statü, bir kişinin toplumsal yaşantıdaki konumuna işaret etmektedir. Statü, özel anlamıyla kişinin grup içerisindeki resmî veyahut medeni hâl ve mesleki duruşunu (doktor, öğretmen; evli, bekâr gibi); genel anlamıyla ise kişinin diğerlerinin gözündeki değerini veya önemini ifade etmektedir. Oldukça farklı bağlamlarda kullanılsa da statünün bireyin toplumdaki konumuna işaret ettiği aşikârdır. Bireylerin konumları ile ilgili bilgi sahibi olmalarını sağlayan statünün başka getirileri de vardır. Para, özgürlük, rahatlık, başkaları tarafından önemsenme, saygı, ilgi gibi getiriler, statünün vazgeçilmezleridir (de Botton, 2004: 7).

Kişinin konumu hakkında fikir sahibi olunmasını sağlayan statü, bireyin kendisini dünyanın gözünden görme olanağı tanıdığı için dikkate alınmış ve oldukça önemli hâle gelmiştir. Psiko-sosyal pek çok etken tarafından şekillenen statü ve statü algısı o kadar önemli bir hâl almıştır ki sosyal yaşantıda ait olunan statü basamağının kaybedilmemesi veya belli bir statüye ulaşılması amacıyla birtakım temsiller gerçekleştirilmektedir. Bu temsiller, mensubu olunan grubun oluşturduğu sosyal kimlik çerçevesinde yapılandırılmakta ve aynı zamanda grup üyelerinin sahip oldukları statüye göre de biçimlendirilmektedir. Gün grupları içerisindeki kadınlar, hem aynı sosyal

kimlikte kabul edilen diğer kadınların gözündeki değerlerini hem de grup dışı bireylerin kendileri hakkındaki algılarını var etmek, korumak ve yükseltmek için endişe duymakta ve bu endişeyi birtakım temsillerle dışa yansıtmaktadır.

2. Statü Endişesi ve Gün Ortamında Temsilleri

Grup bünyesinde bireyin nasıl davranacağını şekillendiren statü(ler), bireyin yetki, sorumluluk ve yapabileceklerini göstermektedir (Zencirkıran, 2017: 82). Yetki ve sorumlulukların kaybedilmemesi, yapılabileceklerin sınırının genişletilmesi ve korunması için statü endişesi ile karşı karşıya kalınmaktadır. Statü kaybetme endişesi ve bunun yol açtığı duygular, güç kaybı, işlevsizlik, emekli olma, yakın çevre ile yapılan sohbetler, arkadaşların daha başarılı olmaları gibi unsurlar tarafından sürekli olarak tetiklenmektedir. Benlik imgesi, yani bireyin kendisini nasıl algıladığı, diğerlerinin bireyle ilgili algılarıyla ilişkili olduğu için statü kazanma veya statüyü kaybetmeme endişesi oluşmaktadır. Bu yüzden statü sahibi olmak ve sahip olunan statüyü aynı seviyede tutmak için çalışılmakta, en ufak bir tökezlemede statü endişesine yakalanılmaktadır (de Botton, 2004: 8-9).

Gün adı verilen geleneksel uygulama da statü endişesinin çeşitli temsillerini barındıran yapısal dinamiklerden oluşmaktadır. Bahsedilen bu yapısal dinamikler; katılımcılar, zaman, mekân, oyun, müzik, yeme içme, giyim kuşam, tasarruf araçları (altın, Euro, dolar, yağ, şeker, çay gibi) ve iletişimdir. Gün, tüm bu yapısal dinamikler bir araya getirilerek sürdürülmektedir. Günün söz konusu yapısal dinamiklerinin her birinde statü endişesinin görülmesini sağlayan temsiller mevcuttur:

1. Günlerin tarihsel gelişimine bakıldığında, günümüzde uygulanan biçiminden farklılıklar gösterdiği ve uygulamanın adının da “kabul günü” şeklinde olduğu görülmektedir. 1980’lerden önce genellikle kabul günü olarak adlandırılan bu yapı, daha formel şekilde işletilmekte ve katılımcıların birbirlerine gidiş-gelişleri bile sahip oldukları statüye göre belirlenmekteydi. Örneğin; yüksek statüye sahip bir kadın, daha alt statüdeki diğer kadına bir kere gittiğinde karşılığında kendisine birden fazla kez gelinmesini beklemekteydi. Aynı zamanda yüksek statüdeki bir kadının statü temsili bağlamında diğer kadınlarla iletişime devam etmeme isteğinin göstergesi olarak davet edildiği günlere veya davetlere gitmediği de bilinmektedir. Ayrıca davete kaç kere katılım sağlandığı veya davet edilen güne gidip gitmeme seçimi ile statü temsiline rastlanılan günler, 1980’li yıllardan önce bizzat statü ifadesi olarak görülmekteydi (Cengiz, 2016: 8-9). Diğer bir ifadeyle günler, kadınlara davet edilme ve seçme şansı tanıdığı gibi gerekçelerle statü ifadesi olarak kabul edilmekteydi. Tarihsel gelişimi içerisinde çoğunlukla ekonomik olarak üst, üst-orta ve orta sosyal statüdeki kadınların gerçekleştirdiği günlere katılmış olmak, başlı başına sahip olunan statünün ifadesi ve statü endişesinin ortadan kalkmasında bir araç konumundaydı. Ayrıca kabul gününe katılan kadının diğer katılımcıları tanıması ve onların da kadını tanıması, bir statü simgesiydi. Tanınırlık, kadının sosyal haritasını göstermekteydi; ne kadar çok kadın tarafından tanınıyorsa ve ne kadar çok -kendi statüsünde- kadını tanıyorsa statü temsili o kadar güçlüydü. Benzer şekilde özellikle günü düzenleyen kadın(lar)ın güne doğru insanları çağırması, yani doğru katılımcıları belirlemesi ve tanıyıp olması da bir statü ifadesi olarak kabul edilmekteydi. Kadın, sosyal çevresinin tanınmaya değer oluşu ile statüsünü ifade etmekte, davet ettiği kişilerin gün ortamında sevilmesi, sayılması ve başka günlere davet edilmesi sayesinde temsili gerçekleştirmekte ve statüsünü pekiştirmekteydi. Kısacası gün, özellikle sosyoekonomik olarak üst gruplarda, diğer bir deyişle ‘elit’ olarak kabul edilen kadınlar için tam bir güç göstergesiydi (Aswad, 1974: 9-27).

Tüm kadınlar için geçerli olan statü simgesi ise görgü kurallarını bilmek ve günü ona göre tertip etmektir. Diğer yandan günler sadece katılımcı olan kadınlar için değil, aynı zamanda

kadınların eşleri için de bir statü kazanma ortamıydı. Farklı bir bakış açısıyla bu günler, kadınların eşlerinin mevkilerinde ve dolayısıyla da statülerinde meydana gelen düşme veya yükselme olayları da gün katılımcısı kadına bağlanabilen ve bu sebeple eşi yoluyla kendisinin de statüsünün etkilendiği ortamlardı. Günlerin kentlerden kasabalara, ilçelere yayılmasının ilk şekli, 1950’li yıllarda bazı kasabaların ilçeye dönüştürülmesi sonucu devlet görevlilerinin eşleriyle beraber bu ilçelere gitmesi ve devlet görevlilerinin eşleri olan kadınların yabancısı oldukları bir yerde sosyalleşebilmek adına gün düzenlemeleridir. Bu sayede gün ortamında yapılan her bir hareket, söylenen her bir söz, misafirin ağırlanma şekli ve bizzat güne davet edilip katılım sağlamak, hem kadın hem de siyasette veya ekonomik yapıda söz sahibi olan eşleri için statü ifadesi olmuştur. Aynı zamanda yeni bir yere giden ve sosyalleşme ihtiyacı duyan kadın, davet edildiği gün sayısı, yani sosyal ilişki ağı doğrultusunda statü elde etmiş demektir (Benedict, 1974: 35-36).

2. Evi ile özdeşleşen ve sosyoekonomik durum olarak alt sosyal statüye sahip kadınlar için gün, ev ortamında birden fazla kadının bir arada yaşaması sebebiyle, evin ‘baş kadını’ olma konusunda gösterilen statü yarışı için bir temsil alanıdır. Gelin-kaynana-görümce-elti veya anne-kız şeklinde bir arada yaşayan ve güne katılan kadınlar, ev içindeki statü yarışlarını günde de devam ettirmektedir. Evin içindeki bir arada olmanın getirdiği emir komuta zinciri gün içinde de sürdürülmektedir. Bunun yansımaları, ev içinde söz hakkı bulamayan kadının gün sırasında daha pasif durumda olması şeklinde görülebilmektedir. Diğer taraftan ev içinde düşük statüdeki kadının, evdeki diğer kadınların olmadığı bir gün ortamında, ev içindeki bastırılmışlığının dışavurumu olarak günü bir rahatlama ortamı şeklinde görmesi sonucu daha aktif olduğu örneklere de rastlamak mümkündür.

3. Kadınlar bir ya da birden çok gün grubuna dâhil olarak sosyal etki dairesi içine girmiş olmaktadır. Bu dairenin en önemli unsurlarından biri ise uyum veya uyma davranışıdır. Gün grubu içerisindeki katılımcı sayısı ne kadar çoksa uyma davranışı da o kadar artmaktadır. Gruba mensup kadın, çoğunluğun fikri dışında fikir beyan etmekten çekinmekte ve dolayısıyla uyma davranışı göstermektedir. Bu noktada grubun bireyler üzerindeki baskısından söz etmek gerekmektedir. Söz konusu baskı, özellikle grup liderinin statüsü sayesinde ortaya çıkmakta, grup lideri de bu baskıyı ve serbest fikir beyanını statü sembolü olarak görmektedir. Statü sahibi olan veya olmak isteyen kadın, grup lideri olmak ve grup içinde aktif bir rol almak için çaba sarf etmektedir. Hâliyle statü bakımından güçlü üye veya liderin bulunduğu bir grup içinde uyma davranışı daha belirgin hâle gelmektedir. Uyum belirgin hâle geldikçe grup liderinin veya grup üzerinde etkili olan kadının statüsü korunmuş durumda olmaktadır.

4. Yaşça büyük kadınların saygı kazanma ve kazandıkları saygının sürekliliğinin sağlanması için uygun ortamlardan biri günlerdir. Yaşça büyük, tecrübeli ve hâliyle diğerleri tarafından saygı duyulan kişiler, günlerde daha çok özen gösterilen katılımcılar konumundadır. Bu özen, kişinin yaşı gereği kendisine duyulan saygının getirdiği bir statü ifadesidir. Ayrıca gelenek ve görenek gibi sosyal normlara ait bilgiler doğrultusunda toplumsal yapıda önemli bir konuma sahip olan ve hem formel hem de informel eğitim sistemi içerisinde bu konumuna vurgu yapılan yaşça büyük kimseler, buldukları hemen her ortamda saygı görmektedirler. Gösterilen saygı devam ettiği sürece kadının statüsü pekişmiş demektir. Örneğin; günde en rahat yere yaşça en büyük kişi(ler) oturtulmakta, yaşça büyük kadınlar ikram gibi işlere karışmamaktadır; onlar genellikle kendilerine ikram yapılanlardır. Özellikle katılımcılar arasındaki yaş dağılımı geniş bir aralıktaysa bunun örneklerine daha sık rastlanmaktadır. Önceki dönemlerde kabul günü biçiminde görülen bu uygulamada yaşlıların fikirlerinin alınması, ellerinin öpülmesi, yanlarında bacak bacak üstüne atılmaması gibi beklentiler, yaş ve statü ilişkisinin göstergeleridir. Diğer taraftan sosyal normların dışına çıkarak yaşça büyük bireylere saygı göstermeyen kimseler, geleneksel bilgiye ait normlara uymadıkları için

kınanma ve dışlanma gibi yaptırımlarla karşılaşabilmektedir. Bu cezalandırmanın bir diğer boyutu da statü kaybı şeklinde görülebilmektedir. Sosyal normlara uyma davranışı göstermeyen birey, içinde bulunduğu grup(lar) tarafından kınanma veya dışlanmanın yanı sıra elde ettiği statüsü açısından da kayba uğramaktadır. Bu durumda da grup içindeki kadın hem yaptırımlardan kaçınmak hem de statüsünü kaybetmemek amacıyla sosyal normların dışına çıkmayı tercih etmemektedir.

Yaşça büyük kimselerle benzer statüye sahip olan bir diğer grup ise evli olanlardır. “*Evli bir kadın, benzer durumdaki diğer kadınlar arasında görüşlerinin bir ağırlığı olan, saygıdeğer bir kadındır. Evlilik, ona denetimli ve sınırlı da olsa, belli bir statü sağlar. Çocukluktan çıkmış bir kadın evli değilse aynı biçimde saygı görmez ve dinlenmez.*” (White, 2015: 73). Gün grupları içerisinde de farklı demografik özelliklere sahip katılımcılar olduğunda evli olanların daha çok söz sahibi olması ve bu durumu statü gösterisi olarak kullanmaları kaçınılmazdır. Geleneksel aile yapısının devamlılığı için evlilik ön şart olarak görülmektedir (White, 2015, s. 67). Aile yapısının temelini oluşturan evliliğe yüklenen anlamlar, evli olan kadınların grup içindeki konumlarını da etkilemektedir. İnsan hayatının önemli eşikleri olarak kabul edilen geçiş ritüellerinden biri olan evlilik, kadının hem kişisel hem de sosyal kimliğini şekillendirmekte, ‘evli’ olan kadın, toplumsal yaşamda kendisinden beklenen bir görevi yerine getirmiş sayılmaktadır. Toplumun beklentilerini ‘başarılı’ bir biçimde yerine getiren kadınlar ise statü basamağında bir üst sıraya yerleşebilmektedirler. Evli olma sayesinde statü sahibi olan kadın, evlilik kurumunun içerisindeki rol ve sorumluluklarını yerine getirme becerisine göre statüsünü pekiştirmekte, kendisine atfedilen bu rol ve sorumlulukları bir statü ifadesi olarak kabul etmektedir. Statü ifadesinin temsillerini icra etme ortamlarından biri olan günlere de evli kadınların söz sahibi olmaları ve diğer katılımcılar tarafından da statü bakımından üstün görülmeleri onları statü yarışında ön plana çıkarmaktadır.

5. Günlere mekân olarak seçilen yer çoğu zaman kadının evidir. Ev ise farklı statüdeki kadınlar için farklı anlamlar taşısın da özellikle alt sosyoekonomik sınıfa mensup kadınların penceresinden sosyalleşme alanı, beraberlik merkezi, komşuluk ilişkilerinin yoğun şekilde işlediği yer ve tüm kimlik performanslarını sergileme imkânı tanıyan bir mekândır. Üst sosyoekonomik sınıfa mensup kadınlar için ise evin kendisi bile bir statü meselesi olabilmektedir. Türkiye’de kentleşmenin hız kazanması ve apartmanların (özellikle lüks olarak değerlendirilen ve günümüzde popüler hâle gelen site yaşamı) gündelik hayatta önemli bir yer kazanması ile kentli bireylerin kentli olmalarını ve statülerini pekiştiren en önemli unsurlardan biri apartman hayatı olmuştur (Oğuz, 2019: 27).

Kent yerleşimlerinde bireyler kim ve ne olduklarından ziyade nerede yaşadıkları ile ön plana çıkmakta, böylece yaşanılan yer, kişinin etnik kökeni, sınıfı, cinsiyeti gibi kimlik özellikleri kadar etkili hâle gelmektedir. Kişinin yaşadığı yer olan evi, alt sosyoekonomik sınıflar için barınma ihtiyacından ibaretken üst ve bazen de orta sosyoekonomik sınıflar için bir statü ifadesi konumunda görülmektedir. Üst sosyoekonomik sınıflar için ev, aynı zamanda bir tüketim nesnesidir. Bu tüketim nesnesi, üst sosyoekonomik sınıflara pazarlanırken söz konusu grupların yaşam tarzını ifade edecek şekillerde kullanıldığı için bir statü simgesine dönüşmektedir (Gönüler, 2015: 2). Bu sebeple söz konusu grupların gün ortamında evin kendisine ve evi süsleyen eşyalara verilen önem farklı bir boyut kazanmaktadır. Gün için evlere alınan eşyalar da bu bağlamda değerlendirilebilmektedir. Ancak alt sosyoekonomik statüye sahip kadınlar için evin kendisi veya evin içerisindeki eşyalar bir statü simgesi sayılamayacağından dolayı kadının evin içerisinde sergilediği performanslar sayesinde statü endişesi giderilmeye çalışılmaktadır. “*Yoksulluğun kesintisiz ve en yoğun haliyle tecrübe edildiği yer olan evde yaşamlarının çok büyük kısmını geçirenler kadınlardır. Bu nedenle, yoksulluğun en derin mekânsal tecrübesini de onlar yaşarlar.*” (Ocak, 2019: 171). Bundan dolayıdır ki söz konusu tecrübeyi yaşayan kadınlar, evlerinin içlerinde sergiledikleri ve kadın kimliğine ait

kabul edilen tüm rol ve sorumlulukları en iyi şekilde gerçekleştirerek statü yarışına dâhil olmaktadırlar. Grup içerisindeki bir kadının herhangi bir yemeği çok iyi yapması ile tanınması, diğer bir kadının temizlik konusunda mahir olduğunun bilinmesi gibi örnekler kadınların statü kazanımları ile ilgilidir. Söz konusu örneklerdeki tanınırlık özelliklerinin kaybolmasından korkmaları ve bu korku/endişe ile tanınırlıklarını pekiştirecek performanslar sergilemeleri statü endişesinin temsilidir.

6. Günler konukseverlik ile ilişkilendirilen geleneksel uygulamalardır. Gün, kent ortamında azaldığı savunulan konukseverliğin yaşatıldığı alanlardan biri olarak görülmektedir (Tezcan, 2000: 201-202). Bu sebeple konukseverlik de bir statü ifadesi olarak kabul edilmektedir. Tarih boyunca önemli anlamlar yüklenen konukseverliğin sonucu olarak konuk gelmeden önce yapılan hazırlıklar da büyük önem kazanmakta ve âdeta ritüele dönüşmektedir. Bu ritüel, bir bakıma da statü sembolüdür. Hazırlığını en iyi şekilde yapan kadın, statü endişesi yaşamamaktadır. Özellikle katılımcı sayısının fazla, üyeler arası iletişimin uzak olduğu günlerde bu durum daha da önem kazanmaktadır. Ev sahibi kadın, evine gelecek misafirlerine mahcup olmamak, elde ettiği statüyü korumak veya statü kazanmak ve dedikodu malzemesi olmamak amacıyla ikram, temizlik, misafir ağırlama gibi hususlarda oldukça dikkatli davranmaktadır. Tüm hazırlık ritüelleri, kadının statü temsillerinden bazılarıdır. Hazırlık aşamasında sergilenen her bir performans, ev sahibi kadının statüsünü belirleyici olduğu gibi misafire gösterilen özenin de bir ifadesidir. Sırf gün zamanı için evlere alınan mobilyalar, kadınların gün zamanı için aldıkları kıyafetler, takılar, misafirlere özel yemek takımlarının çıkarılması, bir veya iki gün önceden temizliğin başlaması, ikram edilecek yiyeceklerin hazırlanması gibi hususlar, katılımcıların psikolojik karakteristikleri ile yakından ilgili olmakla beraber, statü yarışı ve endişesinin de birer göstergesidir.

7. Söz konusu geleneksel uygulamanın yapısal dinamiklerinden bir tanesi yeme içmedir. Yeme içme bir iletişim şekli olarak düşünülmeyle beraber, uygulama açısından oldukça karakteristik bir yapıdır. Biyolojik bir ihtiyaçtan doğan yeme içme, zaman içerisinde bu ihtiyacın ötesine geçip kimlik ve statü sembolüne dönüşmüştür. Dostluk, arkadaşlık ve iletişim aracı olma, hediyeleşerek paylaşmayı sağlama, festival ve ziyafetlerde eğlence aracı olma, toplumsallaştırma aracı olma, aile ve toplumun bütünlüğünü sağlama, turizm yoluyla ülkelerin yaklaşması gibi pek çok toplumsal işleve sahip olan yiyeceklerin bir diğer önemli fonksiyonu olarak statü simgesi olması görülmektedir (Tezcan, 2000: 15; Dönmez-Fedakâr, 2013: 121-122; Aça vd. 2019: 324). Gün uygulaması da yeme içmenin ifade edilen tüm toplumsal işlevlerine hizmet etmektedir.

Gün söz konusu olduğunda yiyecekler statü simgesi olarak kullanılmaktadır. Kadına yüklenen kimlik özelliklerinin getirisi olan rol ve sorumluluklar gereği kadının erkek ve çocuğa yemek veren kişi konumunda olması, yemeğin bir iletişim aracına dönüşmesini sağlamaktadır. Yiyeceğin kendisi bu ifadenin biçimi olduğu gibi yemeğin seçimi, yapımı ve sunumu gibi aşamalar da kadın için sosyal statü simgesi ve grup kimliğinin belirleyicisidir. Günün de dâhil edilebileceği özel günler, o gün için hususi olarak hazırlanan yemekler ve onlarla ilgili tüm performanslarıyla grup içi iletişim ve statü temsillerinin temelini oluşturmaktadır. Yemeğin organizasyonu, takdim edilmesi ve bu aşamadaki kurallar, yemeklerin sırası, miktarı ve çeşitliliği ile ilgili geleneksel bilgiler, tamamen statü göstergesi olarak kullanılmaktadır (Goode, 2005: 175-176). Tüm bu geleneksel bilgiye hâkim olan, geleneksel bilginin icrasını kusursuz olarak gerçekleştirebilen kadın, statü yarışını kazanmış ve statüsünü kanıtlamış demektir.

Statü endişesi, yarışı ve temsilinde, yiyecek kadar yiyeceğin hazırlandığı mekân olan mutfak da önemli bir rol kazanmıştır. Kadın kimliğinin önemli mekânlarından biri olan mutfak, kadının kendine ait olarak gördüğü bir alandır. Kadın, kendisine ait ve kendisini de ona ait olarak hissettiği bu mekânda tüm kimlik ve karakter özelliklerini sergileyebilmektedir. Bu sebeple kadın için

mutfağı sadece yemek yaptığı bir yer değil, yemek yaparken düşündüğü, sorunlarına çözüm getirebildiği bir ortamdır. Bundan ötürü çoğunlukla kadın, mutfağında yalnız kalmayı tercih etmektedir (Kaplan, 2011: 165). Gün ortamında ev sahibi kadınla beraber mutfağa girebilen kişi, genellikle evin kadınının kendisine en yakın olarak gördüğü kadındır. Kadının özel alanı olan mutfağa girme hakkı sadece en yakını olarak gördüğü kişiye verilmiştir; çünkü mutfak, kadının mahremidir ve kadın, bu mahrem alanı, evine ilk defa gelen veya çok samimi bir iletişim bağı içinde olmadığı diğer kadınlara açmaktan kaçınmaktadır. Kadın, statü simgesi ve temsil alanı olarak gördüğü mutfağında kendisine ortak istememektedir. Eğer biri kendine ortak olacaksa bu, en yakınındaki kişi olabilir. Kadının mahrem alanına girebilen kişi, elde ettiği bu hak ile statü sahibi olmakta, gün içinde daha aktif bir rol oynamaktadır. Özellikle katılımcı sayısının fazla olup katılımcılar arasındaki iletişim ağının aynı yakınlık derecesinde olmadığı günlerde bunun örneklerine daha sık rastlamak mümkündür.

Kadın, yemeği üretirken bu üretimi diğerlerinin beğenisine sunacağına bilincinde olup bu durumu statü pekiştiricisi olarak kullanmaktadır. Tıpkı hükümdarların halkını doyurarak itaat, gayret ve sadakat garantilemesi (Koçak, 2018: 13-17) gibi kadınlar da misafirlerini en iyi şekilde ağırlayarak gün sırası ve sonrasında kendisiyle ilgili yapılabilecek dedikoduların önünü kesme ve statüsünü kaybetmeme gayreti içine girmektedir. Bu sebeple günlerde genellikle hazır alınan ikramlar hoş görülmemekte; kadın, kendi üretimini sunmadığı zaman statü yarışından çekildiği kabul edilmekte ve statü temsilinde bir boşluk oluşturmuş sayılmaktadır. Bu boşluğa fırsat vermemek için ruh hâli, sağlık, inanç ve aşinalık, fiyat, kilo, duygusal sebepler, ekolojik etmenler, doğal gıda, uygunluk ve mevcudiyet gibi yiyecek seçimlerinde etkili olan unsurların (Girgin vd. 2019: 433) dışında statüyü koruyacak, ifade edecek ve destekleyecek ikramların bulunması oldukça önemli hâle gelmektedir. Börek ve sarma gibi yiyecekler, buna verilebilecek en güzel örneklerdir. Böreğin el açması olması ve sarmanın incecik sarılması, beklenen ve kadına statü yarışında öncelik sağlayan durumlardır.

8. Günler, kadınlar için sosyal mevki edinme çabası gösterdikleri ortamlardan biridir. Kadının, bu tip ortamlarda sosyal mevki edinmesine olanak tanıyan unsurlardan biri giyim kuşamdır. Kültürel bir unsur olan giyinme, hiyerarşik yapı, ekonomik durum, toplumsal statü, meslekler, uğraşı alanları gibi parametrelerden (Aydın, 2005: 29) etkilenerek şekillenmekte, kültürün karmaşık ve gelişkin yapısıyla beraber kurgulanmaktadır. İfade edilen bu unsurlar, giyinmeyi ilksel ve içgüdüsel örtünme ihtiyacının sınırlarının dışına çıkararak “*kişinin toplumdaki yerini, varlığını, sırasını, saygınlığını*” sembolize eden bir yapı hâline getirmiştir (Güvenç, 2015: 34). Giyinmenin bu simgesel özelliği veya durumu, onun bir iletişim aracı olmasını da sağlamaktadır. Kişiler arasındaki sözsüz bir iletişime yol açan giyim kuşam, kişinin diğer insanlar tarafından fark edilmesi ve kişiye bazı kimlik özelliklerinin yakıştırılmasına neden olmaktadır. Çünkü insan ve kıyafeti arasındaki ilişki, bireyin gelir düzeyi, dünya görüşü ve kişilik özelliklerini yansıtıcıdır. Kişi, bir başkasının dış görünüşüne bakarak onunla nasıl bir iletişim bağı kuracağını belirlemektedir. Bunun en önemli sebebi ise giyimin statü simgesi olarak kabul edilmesi meselesidir. Çoğunluğa göre iki kişinin ilk iletişiminde dış görünüşün büyük bir önemi vardır (Abalı, 2009: 21). Birey, giyim kuşamı aracılığıyla karşısındaki kişi veya kişileri etkisi altına almakta ve vermek istediği mesajları kılık kıyafeti ile iletmektedir. Birtakım güzellik ve çeşitlilik algısı farklılıklarıyla kadın, giyinmenin çok farklı sembolik anlamlar kazanmasına yol açmaktadır. Giysi, sembolik dili sayesinde kadın için önemli bir iletişim aracı ve statü ifadesi olmaktadır.

Üst, üst-orta ve orta sınıftan kadınların özellikle dış mekânda yaptıkları günlerde giyim kuşam, kendini fark ettirme, diğerlerinden farklılaşma ve statü simgesinin ifadesine bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu durum, sadece dış mekânlarda yapılan günlerde değil, sosyoekonomik olarak

üst, üst-orta ve orta sınıf olarak kabul edilen kadınların iç mekânlarda (evlerinde) organize ettikleri günlerde de söz konusudur. Özellikle sosyoekonomik açıdan üst sosyal statüye sahip kadınlar söz konusu olduğunda giyim kuşam yapısında moda unsurunun da etkili olduğu görülmektedir. *“Asillerin zarif, basit ve etkili hal ve hareketleri, giysilerinin olağan zenginliğine ve ihtişamına eklendiğinde, giysilerinin biçimine ayrı bir zarafet katar. Bu biçim onlar tarafından kullanılmaya devam ettikçe, tahayyülümüzde soyluluk ve görkemlilik fikirleriyle ilintilenir ve aslında önemsiz olması gerekirken bu ilişki nedeniyle soylu ve görkemli bir havaya bürünür.”* (Smith, 2008: 23). Dolayısıyla da moda, üst sınıflar için bir statü pekiştiricisidir. Üst sınıflar, modayı yaratıp aktarmakla beraber, bu aktarım sayesinde statü kazanmakta ve sahip oldukları statüyü korumaktadırlar. Bu sebeple de statü sembolizasyonu ve temsili devam ettirilmiştir. Söz konusu simgesel durumu devam ettiren ve giyim kuşam yapısı içerisinde değerlendirilmesi gereken bir diğer durum ise takıların da statü simgesi olmasıdır. Takı ile gün öylesine özdeşleşmiştir ki ‘gün takıları’ kavramı ortaya çıkmıştır. Kadınların giyim kuşamlarına gösterdikleri özen ve sosyoekonomik belirleyiciler takılar için de geçerli olup bu takıların altın ya da pahalı değerli başka bir madenden yapılmış olması beklenmektedir. Aksi durumda bir *“servet görgüsü”* olarak kabul edilen (Emiroğlu, 2017: 285) altına sahip olmayan kişi, statü yarışında geride kalmaktadır.

9. Günlerdeki iletişim yapısı içerisinde söz sahibi olan kişiler, bu durumu statü ifadesi olarak değerlendirmektedir. Ayrıca sadece bu kişiler değil, aynı zamanda bu kişiler dışındaki kadınlar da onların statüsü konusunda üst bir değer taşıdıklarına inanmakta ve hem bu değeri hem de söz sahibi olma durumlarını kendi rol ve sorumlulukları ile pekiştirmektedirler. Özellikle katılımcı sayısının fazla olduğu ve dolayısıyla da katılımcılar arasında eşit derecede iletişim yakınlığının bulunmadığı gün örneklerinde, iletişim yapısı önemli bir statü ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. İletişim ağı içerisinde oldukça aktif, sözü dinlenen ve söz sahibi olmayı isteyen, seven kadınlar, bu durumu bir statü göstergesi olarak kullanmakta ve söz sahibi olmaya devam ettikçe statülerini korumaktadırlar. Ancak katılımcı sayısının daha az olduğu ve katılımcıların yakın ilişki içerisinde bulunduğu gruplarda, bunun örneklerine daha az rastlanmaktadır. İletişim bakımından eşit olan bir ilişkinin kurulduğu bu gruplarda statü ifadesi olarak etkileşimin kullanılması durumu daha nadirdir. İstisnaî olarak grup içerisinde yaşça büyük ve sözü dinlenen kimseler varsa onlar için bu durum bir statü gösterisine dönüşebilmektedir.

Gün ortamında aktarımının fazla olduğu yemek tarifi, el işi ile ilgili taktik ve model alışverişi, her şey hakkında verilen tavsiyeler de tarifi, tavsiyesi ve taktiğinin güvenilir olduğuna inanılan kişiler açısından bir statü temsili olarak kullanılmaktadır. Diğer bir deyişle geleneksel bilgiye hâkim ve kültürel aktarım konusunda becerikli olan kadın, diğer kadınlar arasında sosyal statüsü açısından sivrilme ve aktarımı devam ettiği sürece statüsünü korumaktadır. Benzer şekilde fıkra anlatıcılığında iyi olduğu bilinen bir kadın da bu tanınırlığı ile belli bir statüde kabul edilmektedir. Söz konusu kadın, gün katılımcısı olmasa bile fıkra anlatması için güne çağrılmakta, bir anlamda kadına o gün için vazgeçilmez olduğu mesajı verilmektedir. Kadın da tanınırlığı sebebiyle kendisine gösterilen özen ve anlatımı sırasında meraklı, ilgili ve istekli dinleyiciler ile karşılaşmasından dolayı elde ettiği bu konumu kaybetmemek için aktarımını olabildiğince çeşitlendirmekte ve etkili kılmaktadır. Bu çeşitlendirme ve kadının bu özelliği ile kendini ifade etmesi de önemli bir temsildir. Benzer şekilde Kur’an-ı Kerim’den kısa surelerin okunduğu ve sohbetlerin genellikle dinî içerikli olduğu okuma günlerinde dinî bilgisi fazla olan kişiler statü sahibi olarak kabul edilmekte, o kişi gelmeden okumaya başlanması hoş karşılanmamakta veya okuma bizzat o kişiye yaptırılmaktadır.

İletişim yapısı içerisinde değerlendirilmesi gereken bir diğer husus, günlerin kadınların birbirleri hakkında bilgi ve haber alışverişi yaptıkları bir ortam olması dolayısıyla katılımcılar ve

yaşadıklarıyla ilgili bilgiye sahip ve bu bilgiyi aktarmada usta olan kadının sosyal statü bakımından üst basamaklara göz kırpmasıdır. Başkaları hakkındaki merak ve ilgili bilgilerin herkese açık olmamasının verdiği cazibe ile tetiklenen bilgi alışverişini sağlayan kadın(lar)a duyulan saygı, ‘bilirkişi’ olan kadın aktarımını devam ettirdiği sürmekte ve statüsü pekişmektedir.

Gündelik hayatın her anında karşılaştığımız mizah, günlerin de önemli bir parçasıdır. Özellikle iletişim yapısını çeşitlendiren, katılımcılar arasındaki ilişki ağının düzenlenmesine yardımcı olan mizah, gün ortamında statü temsili olarak kullanılabilir. Mizah ve dolayısıyla da gülme, gülen kişi için değil, ancak gülünen kişi için negatif bir işleve sahiptir. Gülünen kişi için gülme, kişinin statüsünü azaltmakta veya statüsüne zarar vermektedir (Öğüt Eker, 2019: 11). Tam tersi olarak gülen kişi için ise gülme, bir statü ifadesidir; gülme ve mizah sayesinde gülünen ile arasında bir güç gösterisi veya statü yarışı yaşanmış ve bu yarışta galip gelmiştir. Bu galibiyet, kadına statü kazandırmakta veya kadın kazandığı statüsünü pekiştirmektedir.

10. Günlere kimi zaman ismini veren tasarruf araçlarının (Türk lirası, Euro, altın, şeker, yağ, peçete gibi) bizzat kendileri de önemli birer statü sembolü ve pekiştiricisidir. Gün için seçilen tasarruf araçları, gün katılımcılarının sosyoekonomik statü basamaklarına göre belirlenmektedir. Dolayısıyla kadın(lar)ın sahip oldukları statüleri ile gün için seçilen tasarruf araçları arasında doğru bir orantı mevcuttur. Kadının sosyoekonomik gücü ne kadar fazlaysa kendisiyle aynı veya benzer statüdeki kadınlarla aynı grup içerisinde yer alacağı için grup içinde tercih edilen tasarruf aracının maddi getirisi de o kadar fazla olmaktadır. Kadının çoğunluk tarafından istenen ve teklif edilen tasarruf aracı ve belirlenen miktara karşı çıkması hoş karşılanan bir durum değildir. Katılımcı, çoğunluğun belirlediği tasarruf aracını reddettiği takdirde statüsünü de zedelemektedir.

Sosyoekonomik olarak alt gruplarda kabul edilen kadınların katılımcısı olduğu gün gruplarında tasarruf araçları genellikle Türk lirası veya şeker, yağ, çay gibi gıda maddeleri olabilir. Bu tarz gruplarda tasarruf aracı olarak Türk lirası seçiminde miktar genellikle olabildiği kadar alt limitte tutulmaktadır. Söz konusu gruplarda maddi araçlar, statü ifadesinden ziyade yardımlaşma vasıtası olarak değerlendirilmektedir.

11. Günlere, bazı kadın grupları için âdeta bir erginlenme töreni konumundadır. “*Günleri aynı zamanda bireyleri toplumsal bir grup ya da statüden başka bir toplumsal grup ya da statüye geçişleri aşamasında gerçekleştirilen sinema ve kabul törenleri çerçevesinde ele almak gerekmektedir. Örneğin; yeni gelin olan bir kız, kayınvalidesi tarafından güne götürülür ve oradakilerle tanışılır.*” (Büyükokutan, 2012: 711). Yeni gelin konumundaki kız, kayınvalidesi tarafından götürüldüğü gün sayesinde sahip olduğu statüden başka bir statüye geçmekte, diğer bir deyişle statü atlamaktadır. Ancak gün ortamında statü kazanma veya günü bir statü ifadesi/gösterisine dönüştürmenin bazı kuralları mevcuttur. Gün katılımcıları ortama yeni giren yeni gelinin tüm beklenti ve isteklere cevap vermesini beklemekte; beklenti ve istekler yerine getirilince yeni gelin, o grubun bir parçası olmakta ve statü kazanmış sayılmaktadır.

Yeni gelinin gün sayesinde kendini kanıtlaması dışında günlerde sosyal statüyü değiştirecek bir diğer kabul durumu ise kadınların gençlere eş bulması veya bu konuda ısrarcı olmalarıdır. “*Geleneksel ailenin varlığı ve devamının ön koşulu, evliliğdir. Türk toplumsal pratikleri, bireyin evli olmasını gerektirir ve çok büyük toplumsal, kişisel ve ekonomik baskılarla bunu sağlamaya yönelir.*” (White, 2015: 67). Gün ortamında da örtük veya açık fark etmeksizin evli kadınlar tarafından bekâr gençlere evlilik konusunda baskı yapılmakta ve eş bulma konusunda ‘bilirkişi’ olduğu düşünülen kadınlar söz konusu kişilere uygun eşler bulmaktadır. Gün mekânı belirli bir iletişim ve sosyal çevre ağı sağladığı için eş bulma konusunda tanınan kişilerin bu ortamlarda seçim yapma olanakları artmakta ve bu sayede de belli bir statü kazanmış sayılmaktadırlar. Bu tarz

kadınlar grup içerisinde statü bakımından her daim daha üst basamaktadırlar. Çünkü kadının “çocuklarına uygun eşler bulma gibi önemli işlerde bilgi kanallarına girebildiği ve hane halkını kontrol edip hem cinselliğini hem de dedikodu silahını kullanabildiği iddia edilir.” (White, 2015: 96). Gün ortamında kadınların kendi çocuklarına değil, başkalarının çocuklarına eş bulmaları ise bahsedilen iddianın daha da büyümesini ifade etmektedir. Bu sebeple söz konusu edilen silah(lar)ı kullanabilen kadın, bu becerisi ile statü yarışını kazanmış ve temsilini gerçekleştirmiş sayılmaktadır.

Sonuç

Gün adı verilen bütüncül yapı, genellikle kendisini yaratıp aktaran katılımcı gruplarından ve bu grupların sosyo-kültürel yapılarından bağımsız olarak ele alınmaktadır. Bu sebeple gün ortamları kültürel kodları arka plana atılarak değerlendirilmekte ve iletişim (dedikodu), oyun, yeme içme, giyim kuşam gibi kendisini meydana getiren yapısal kısımlarının mizaha konu edilmesi ile hafızalarda yer etmektedir. Hâlbuki günler, kadın kimliğinin tüm temsillerini görmemizi mümkün kılan ortamlar olmalarının yanı sıra kadının sosyal yaşamında kendisini ifade etmesi ve sosyal bir kimlik kazanmasında rol oynayan mecralar konumuna gelerek kadının statü yarışını verdiği ve bu yarış için belli temsilleri icra ettiği uygulamalar olmuştur.

Gün grupları aynı veya benzer sosyal statüye sahip kadınların bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Ancak grupların oluşmasında etkili olan bu benzer sosyal statüler, grup içindeki yapıda bir endişeye ve bundan dolayı da bir yarışa yol açmaktadır. Bu noktada kadınları hem bireysel hem de grup kimlikleri ile değerlendirmek ve karakter özelliklerini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Herhangi bir grup içerisinde yer alan kadın, sadece kendi kimlik özelliklerini değil, aynı zamanda mensubu olduğu grubun kimlik özelliklerini de benimseyecek ve bu özellikleri dışarıya yansıtacaktır. Ayrıca sadece kimlik özelliklerini değil, söz konusu özelliklerini her bireyde farklılaşan karakter özellikleri ile harmanlayarak sunumunu gerçekleştirecektir. Bu sunum(lar), kadının psiko-sosyal karakteristikleri (duygu, düşünce, psikolojik durum, hayat tarzı, sosyal çevre gibi) çerçevesinde gerçekleştirilmekle beraber, grubun sosyal kimliği, grup üyeleri ve grup dışı bireylerin beklentileri ve algılarıyla da biçimlendirilmektedir.

Aynı grup içinde benzer statüye sahip kadınlar, sahip oldukları statüyü kaybetme konusunda duydukları endişe ile bir yarış içine girmekte ve bu yarıştan galip ayrılmak için yukarıda da örnekleri verilen birtakım temsiller gerçekleştirmektedir. Duyulan bu endişe ve yapılan yarış ile bunların neden olduğu temsiller, kimi zaman bilinçli olduğu gibi kimi zaman da kadın tarafından farkında olunmadan icra edilen performanslardır. Karakter özellikleri bakımından diğerlerine göre daha aktif olan bir kadın, kimi durumlarda farkında olmadan iletişim yapısı içinde daha fazla söz sahibi olarak, bildiklerini aktararak veya grubu düzenleyerek statüsünü pekiştirebilmektedir. Öte yandan gün öncesi tüm hazırlık ritüelleri ve gün sırasındaki misafir ağırlama aşamalarında kadının bilinçli olarak yaptığı statü temsilleri de mevcuttur. Özellikle ev sahibi konumundaki kadın, bu temsilde daha ön plandadır; çünkü kadın için kimliğinin kültürel bir arka plandan beslenen ‘ev’ üzerine kurgulanması ve tüm statü savaşlarını evinde vermesi kaçınılmazdır. Kadın, evi sayesinde kimlik üretimini devam ettirmektedir. Ait olduğu sınıf, statü, kuşak ve eğitim düzeyi gibi durumlara göre değişiklik gösterse de kadın için evi kilit bir mekândır. Gün için yaklaşık son 10 yıldır dış mekânlar (polisevi, pastane, kafe, lokanta, meyhane gibi) kullanılsa da günlerin büyük çoğunluğu hâlâ evlerde yapılmakta ve önemli bir çoğunluk tarafından dış mekânda yapılan günler hoş karşılanmamaktadır. Çalışan bir kadının iş ortamında elde etmeye çalıştığı başarı ve statü, çalışmayan veya parça başı işlerden ekmeğini kazanan kadınlar tarafından ev ortamında elde edilmeye çalışılmaktadır.

Kadın için bu kadar özel bir mekânın gün ortamı olarak seçilmesi; yemek hazırlamak ve sunmak, misafir ağırlamak, çocuk bakımı, dekorasyon, temizlik, el işi gibi kadın kimliğinin vazgeçilmez tüm unsurlarının bu ortamda statü ve sosyal kimlik meselesine dönüşmesi ile ilişkilidir. Meslek, yaş grubu, eğitim düzeyi gibi demografik özellikleri farklılık gösteren çeşitli kadın grupları, gün sayesinde sosyalleşme imkânı bulurken aynı zamanda kendilerini başkalarının gözünden ‘en iyi’, ‘en mükemmel’ şekilde görebilmek amacıyla kapıldıkları statü endişesinin giderilmesine fırsat tanıyan temsilleri de gerçekleştirebilmektedir. Bu bağlamda, geleneksel bir uygulama olan günün, kadının statüsünü belirleyici tüm özellikleri ile elde ettiği veya sahip olduğu statüyü kaybetmeme mücadelesini sunduğu bir ortam olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Kadınların ait oldukları kabul edilen sosyoekonomik sınıflara göre söz konusu endişe ve temsilleri değişiklik gösterebilmektedir. Sosyoekonomik sınıf üst basamaklara çıktıkça statü ifadesi olarak kullanılan araçlar da farklılık göstermektedir. Örneğin; üst sosyoekonomik statüye sahip olan kadınlar için evin bizzat kendisinin statü ifadesi olması, tasarruf araçlarının Euro gibi yüksek getirisi olan para birimlerinden seçilmesi, giyim kuşam yapısı içerisinde moda yaratımında bulunmaları ve dış mekân seçimlerinde ekonomik olarak zorlayıcı ortamları tercih etmeleri, ait olunan sosyoekonomik sınıf ve statü ifadesi olarak kullanılacak araçlar arasındaki ilişkinin birer göstergesidir.

Gün, bu işlevselliği ile tarihsel gelişim ve dönüşüm çizgisinde yapısal olarak birtakım değişimlere uğrasa da kadınlar tarafından sürdürülmeye devam etmektedir. Günümüzde bile evinin sınırları içerisinde sıkışıp kalan veya gündelik hayatın dışında günü bir sosyalleşme aracı olarak gören her bir kadın için gün, sosyal kimliğinin dışavurumu, statü kazanma ve pekiştirme ortamlarından bir tanesi ve belki de kadının kimlik, karakter ve statü göstergesini ifade edecek temsilleri icra etmesi için en elverişlisidir.

Kaynaklar

- ABALI, N. (2009). *Geleneksellik ve Modernizm Açısından Kılık Kıyafet*. İstanbul: İlke Yayıncılık.
- AÇA, M. vd. (2019). *Kadın Folkloru: Statü ve Famaj*. İstanbul: Paradigma Akademi.
- ADLER, A. (2018). *İnsan Tabiatını Anlama*. (Çev.: Ayda Yörükân), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ASWAD, B. C. (1974). “Visiting Patterns Among Women of the Elite in an Small Turkish City”. *Anthropological Quarterly*, C. 47, S. 1, 9-27.
- AYDIN, S. (2005). “Türk Giyim-Kuşam Kültürünün Dünü-Bugünü”, *V. Türk Kültürü Kongresi Cumhuriyetten Günümüze Türk Kültürünün Dünü, Bugünü ve Geleceği-Gelenek Görenek Örf-Âdet, Giyim-Kuşam*, 29-38, Ankara: AYK Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- BAUMAN, Z. (2021). *Kimlik*. (Çev.: Mesut Hazır), Ankara: Heretik Yayınları.
- BENEDİCT, P. (1974). “The Kabul Günü: Structured Visiting in An Anatolian Provincial Town”. *Anthropological Quarterly*, C. 47, S. 1, 28-47.
- BİLGİN, N. (2016). *Kimlik İnşası*. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı.
- BÜYÜKOKUTAN, A. (2012). *Muğla Yöresi Kadın Merkezli Geleneksel Uygulamalar ve İşlevleri*. Konya: Kömen Yayınları.
- CENGİZ, C. (2016). *Ekonomik ve Sosyal Bir Etkinlik Olarak Altın/Para Günlerinin Pazarlama Açısından İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DE BOTTON, A. (2004). *Statü Endişesi*. (Çev.: Ahu Sıla Bayer), İstanbul: Sel Yayıncılık.

- DÖNMEZ-FEDAKÂR, P. (2013). “Dursunbey Barana Geleneğinde Yemek”. (Yay. Haz.: Metin Ekici, Selami Fedakâr, Pınar Dönmez-Fedakâr vd.) *Somut Olmayan Kültürel Miras: Barana Dursunbey-Balıkesir*. İzmir: Egetan Basım Yayın, 121-139.
- DÖNMEZER, S. (1976). *Sosyoloji*. İstanbul: Hüsniyat Matbaası.
- EKİCİ, M. (2007). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- EMİROĞLU, K. (2017). *Gündelik Hayatımızın Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- FÜGAN VAROL, S. (2016). *Temsil, İdeoloji ve Kimlik*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- GİRGİN, G. K. ve KARAKAŞ, B. (2017). “Türklerin Gıda Tercihlerinde Etkili Olan Motivasyonların Belirlenmesi”. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 38, 425-448.
- GOODE, J. (2005). “Yemek”. (Çev.: Fatih Mormenekşe). *Milli Folklor*, S. 67, 172-176.
- GÖNÜLER, M. (2015). *Kentte Sosyal Ayırışma ve Mekânsal Dönüşüm: Kapalı Sitelerde Kadının Konumu*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜVENÇ, B. (1991). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- _____ (2015). *Kültürün Abc'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- KAPLAN, M. (2011). “‘Kaplumbağa’nın Özgürlüğü’: Kadınlar ve Ev İçi Emek”. *Folklor/Edebiyat*, S. 65, 163-172.
- KAYA, K. (2019). *Küçük Gruplar Sosyolojisi*. Isparta: Fakülte Kitabevi Yayınları.
- KOÇAK, R. (2018). “Türk Sofra Düzeni”. (Ed.: E. Gürsoy Naskali). *Kap Kacak Kitabı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 5-142.
- NENOLA, A. (2017). “Toplumsal Cinsiyet, Kültür ve Folklor”. (Çev.: Mehmet Çeribaş). (Ed.: M. Ali Yolcu, *Kadın Folkloru Kuram ve Yöntem Üzerine Yazılar*. Konya: Kömen Yayınları, 85-114.
- OCAK, E. (2019). “Yoksulun Evi”. *Yoksulluk Halleri – Türkiye’de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görünümleri*. İstanbul: İletişim Yayınları, 133-173.
- OĞUZ, M. Ö. (2019). *Paldır Kültür Kentleşmeler*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- OZANKAYA, Ö. (2007). *Toplumbilim*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- ÖĞÜT EKER, G. (2019). “Sosyal Normların Cezalandırma Yaptırma Boyutunda ‘Sosyal Ceza Olarak Gülme ve Alay’”. (Ed.: Emine Gürsoy Naskali). *Alay Kitabı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 5-22.
- REİTER, R. R. (2016). “Giriş”. (Çev.: Bürge Abiral). *Kadın Antropolojisi*. Ankara: Dipnot Yayınları, 7-18.
- SMİTH, A. (2008). “Gelenek ve Modanın Güzellik ve Çirkinlik Algılarımıza Etkisi Üzerine”, *Cogito İnsan Giyinir*, S. 55, 23-25.
- TEZCAN, M. (2000). *Türk ailesi antropolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- _____ (2000). *Türk yemek antropolojisi yazıları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- WHITE, J. B. (2015). *Para ile Akraba –Kentsel Türkiye’de Kadın Emeği-*. (Çev.: Aksu Bora). İstanbul: İletişim Yayınları.
- ZENCİRKIRAN, M. (2017). “Gruplar”. (Ed.: Memet Zencirkıran). *Davranış Bilimleri*. Bursa: Dora Basım-Yayın, 61-83.